

Tietosuoja pähkinänkuoressa

12.11.2020

Tietosuojavastaava Jukka Tuomela
Lakimies Olli Repo
Tietosuoja-asiantuntija Anna Rytivaara

Tietosuojaan liittyvä keskeinen lainsäädäntö

- EU:n perusoikeuskirja
- Suomen perustuslaki (731/1999)
- EU:n yleinen tietosuoja-asetus (GDPR)
 - suoraan sovellettavaa oikeutta kaikissa EU/ETA-maissa
 - joiltain osin sisältää kansallista liikkumavaraa
- Tietosuojalaki (1050/2018)
 - kansallisen liikkumavaran käyttö Suomessa
 - yleisen edun mukainen tehtävä määritelty
 - tieteellinen ja historiallinen tutkimus
 - arkistointi
 - sananvapauden ja julkisuusperiaatteen huomioon ottaminen
 - tieteellisen tutkimuksen erityiskysymykset (mm. poikkeaminen rekisteröityjen oikeuksista ja sen edellytykset)
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) ”Julkisuuslaki”
 - tietolupa, mahdollista saada myös salassa pidettäviin viranomaisten asiakirjoihin ja henkilörekistereihin
 - sosiaali- ja terveystietojen toisiokäyttö (oma laki)

Tietosuoja Tampereen korkeakouluyhteisössä

- Rehtorit vahvistaneet yhteisen tietosuojapolitiikan
- Tietoturvapolitiikka ja muut säännöt
- [Tietoturva- ja tietosuojakurssi moodlessa](#)

- Intrassa: [tietosuoja ja tietoturva \(turvallisuuskäsikirja\)](#), IT-käsikirja
- [mm. tietosuojan ja tietoturvan pikaohjeet/politiikat](#)
- Julkisilla sivuilla: Tutkimuksen tietosuoja
 - <https://www.tuni.fi/tutkimuksen-tietosuoja>
- Tietoarkiston [aineistohallinnan käsikirja](#)
- Datapalvelun muut koulutukset (yksityiskohtaisempi käsittely)

Henkilötiedon käsite

- Henkilötiedoilla tarkoitetaan **kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön, jäljempänä 'rekisteröity', liittyviä tietoja**; tunnistettavissa olevana pidetään luonnollista henkilöä, joka voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa erityisesti tunnistetietojen, kuten nimen, henkilötunnuksen, sijaintitiedon, verkkotunnistetietojen taikka yhden tai useamman hänelle tunnusomaisen fyysisen, fysiologisen, geneettisen, psyykkisen, taloudellisen, kulttuurillisen tai sosiaalisen tekijän perusteella.
- **Erityisiä henkilötietoryhmiin (arkaluontoiset tiedot)** kuuluvia tietoja ovat rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaumus tai ammattiliiton jäsenyys sekä geneettisten tai biometrinen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten tai terveyttä koskevien tietojen taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista. **Edellyttää lisätoimia tietosuojan ja tietoturvan varmistamiseksi.**
 - lähtökohtainen käsittelykielto, tutkimus poikkeusperuste
- **Henkilötunnuksen ja salassa pidettävien tietojen suojaus edellyttää myös lisätoimia**
- **Pseudonyymi henkilötieto ja anonyymi tieto**
- **Henkilörekisteri**
 - konkreettinen tietojoukko, joka muodostaa loogisen kokonaisuuden samaan tarkoitukseen käsiteltävistä henkilötiedoista
 - tietosuojailmoituksessa kokonaiskuva, mahdollisuus tehdä myös osarekistereittäin erikseen, erityisesti jos eri rekisteröidyt (useampitasoinen informointi)
 - voi sisältää useita eri formaateissa olevia osarekisteitä

Henkilötietojen käsittelytoimet

- Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan
 - toimintoa tai toimintoja, joita kohdistetaan henkilötietoihin tai henkilötietoja sisältäviin tietojoukkoihin
 - joko automaattista tietojenkäsittelyä käyttäen tai manuaalisesti,
 - kuten tietojen keräämistä, tallentamista, järjestämistä, jäsentämistä, säilyttämistä, muokkaamista tai muuttamista, hakua, kyselyä, käyttöä, tietojen luovuttamista siirtämällä, levittämällä tai asettamalla ne muutoin saataville, tietojen yhteensovittamista tai yhdistämistä, rajoittamista, poistamista tai tuhoamista.
- Ei merkitystä sillä, kuka toimenpiteet suorittaa
- Säilyttäminen ja tuhoaminenkin ovat käsittelyä
 - tietoturva vaatimus

Roolit ja vastuut tietosuojalainsäädännössä

- **Rekisterinpitäjä (controller):**

- taho, joka määrittelee käsittelyn tarkoituksen ja keinot ("omistaa tiedot").
- oikeushenkilöiden lisäksi myös esim. luonnollinen henkilö, virasto
- opinnäytetutkimuksissa usein opiskelija
- vastaa henkilötietojen käsittelystä kokonaisuudessaan
 - omasta toiminnastaan (ml. henkilöstön koulutus)
 - ulkopuolisten palveluntarjoajien toiminnasta (henkilötietojen käsittelijät)

- **Käsittelijä (processor):**

- taho, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun
- oikeushenkilöiden lisäksi myös esim. luonnollinen henkilö, virasto.
- rekisterinpitäjä ohjeistaa ja tekee käsittelijän kanssa oikeudellisesti sitovan sopimuksen
- tietojen säilytys, haastattelulitterointi, käännöspalvelut

- **Yhteisrekisterinpitäjä (joint controllers):**

- vähintään kaksi rekisterinpitäjää määrittää yhdessä käsittelyn tarkoitukset ja keinot.

Tietosuojan lähtökohdat

- henkilötietoja saa käsitellä pääsääntöisesti vain ennalta suunniteltuun ja lailliseen tarkoitukseen
 - käsittelyn oikeusperuste useimmiten
 - rekisteröidyn suostumus (peruutettavissa, vaikutukset)
 - yleisen edun mukainen tieteellinen tai historiallinen tutkimus sekä arkistointi
 - henkilötietojen käsittelystä informoitava tutkittavia (rekisteröityjä)
 - henkilötietojen käsittelyn periaatteet otettava huomioon
- osoitettava tietosuojalainsäädännön noudattaminen dokumentein
 - dokumentit päivitettävä ajantasaisiksi muutostilanteissa
- rekisteröidyn oikeudet
- tietojen käsittely EU/ETA-alueella helppoa, koska yhtenäinen laainsäädäntö
- tietojen siirtäminen/luovutus EU/ETA:n ulkopuolelle rajoitettua
 - varmistuttava tietosuojan tasosta vastaanottajamaassa

Henkilötietojen käsittelyn periaatteet

- Lainmukaisuus, kohtuullisuus, läpinäkyvyys
- Käyttötarkoitussidonnaisuus
- Tietojen minimointi
- Täsmällisyys (tietojen laatu)
- Säilytyksen rajoittaminen (henkilötietojen käsittelyaika)
- Eheys ja luottamuksellisuus (pääsy tietoihin, tietoturva)
- Osoitusvelvollisuus periaatteiden noudattamisesta

Rekisterinpitäjän velvollisuudet

- henkilötietojen käsittelytoimet on dokumentoitava ja säilytettävä, huolehdittava tietoturvasta
- tietosuojadokumentaatiota mm.
 - aineistohallintasuunnitelma
 - tutkimussuunnitelma
 - tietosuojailmoitus rekisteröidyille
 - Riskiarvio rekisteröidyn kannalta, laaja tietosuojavaikutusten arviointi (DPIA), ennakkokuuleminen
 - seloste käsittelytoimista (usein osa aineistohallintasuunnitelmaa tai tutkimussuunnitelmaa)
 - ”tutkimustiedote”
 - Sopimukset ja ohjeet käsittelijöille
 - suostumuslomake
 - tutkimuseettinen suostumus
 - suostumus ruumiilliseen koskemattomuuteen puuttumiseen
 - suostumus henkilötietojen käsittelyperusteena
- Tietosuojavastaavan nimeäminen (valvoo toiminnan laillisuutta ja rekisteröityjen, ei rekisterinpitäjän etuja, ei tee päätöksiä henkilötietojen käsittelystä)
- Ilmoitettava valvontaviranomaiselle (tietosuojavaltuutettu) tietosuojaloukkauksista

Rekisteröidyn oikeudet

- Riippuvat käsittelyn oikeusperusteesta
 - Oikeus tulla informoiduksi (oikea-aikainen ja riittävä informointi)
 - Pääsy omiin henkilötietoihin (tarkastusoikeus)
 - Oikeus korjata virheelliset tai puutteelliset tiedot
 - Oikeus poistaa henkilötiedot
 - Oikeus siirtää henkilötiedot
 - Oikeus rajoittaa henkilötietojen käsittelyä
 - Oikeus vastustaa henkilötietojen käsittelyä
 - Oikeus valittaa valvontaviranomaiselle (tietosuojavaltuutettu)
 - Oikeus olla joutumatta tietämättään profiloinnin tai automaattisen päätöksenteon kohteeksi
- Miten rekisteröidyn oikeuksia voi käyttää ([ohjeet](#))
- Rekisteröidylle ilmoitettava tietosuojaloukkauksista

Kiitos!

Kysymyksiä?